

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
ด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดการน้ำ
และการจัดการสิ่งแวดล้อม

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาคำ
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมายในหลายด้าน แล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบ ชอบค้นหา ความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลการดำเนินงานและการส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาคำให้คงอยู่ในท้องถิ่น และสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนาคำ

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ฐานข้อมูลปัญญาท้องถิ่น

- ด้านการส่งเสริมการตระหนักรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

- ด้านแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

- ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ฟื้นความรู้ความสามารถที่ผ่านกระบวนการคิดโดยใช้สติปัญญาของคน ในท้องถิ่น มีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดีงาม มีคุณค่า มีประโยชน์ สามารถนำไปใช้ในการ แก้ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพ สังคมที่เปลี่ยนแปลง ไปในแต่ละยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่

๑. ด้านการส่งเสริมการตระหนักรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน (เรือนไทย ใต้ถุนสูง) คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการองค์ความรู้ที่สืบทอดจากบรรพบุรุษในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เน้นการใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมาสร้างบ้านเรือน เช่น ไม้ ใผ่ หญ้าคา การออกแบบมักเป็นเรือนยกพื้นสูงเพื่อป้องกัน น้ำท่วมและสัตว์ร้าย และจัดวางชุมชนตามแนวน้ำหรือพื้นที่ราบที่เอื้อต่อการทำเกษตร เป็นต้น

๒. ด้านแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการป่าไม้และที่ดิน การปลูกพืชแบบผสมผสาน (Integrated Farming): เป็นแนวทางการเกษตรและจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืนที่เน้นการพึ่งพาตนเอง เลียนแบบระบบนิเวศธรรมชาติ และสร้างสมดุลระหว่างป่าไม้ เกษตรกรรม และวิถีชีวิตชุมชน การปลูกพืชและ/หรือ เลี้ยงสัตว์หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน เพื่อเกื้อกูลกัน เช่น ใช้พืชบังแดดให้กัน ใช้ปุ๋ยจากสัตว์ ลดความเสี่ยงจากการ พึ่งพาพืชเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว เป็นต้น

๓. ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ สระน้ำในไร่นา (โคกหนองนา) คือ องค์ความรู้ท้องถิ่นที่ผสมผสานความเชื่อ วิถีชีวิต และเทคโนโลยีพื้นบ้าน เพื่อบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอทั้งการอุปโภคบริโภค และการเกษตร มีความยั่งยืน สอดคล้องกับระบบนิเวศ ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ หนองน้ำในไร่นา (โคกหนองนา) , ชุมน้ำหัวไร่ปลายนา, การทำ “สร้าง” (บ่อน้ำขุดมือ), ฝายแม้ว (ฝายชะลอน้ำ) เป็นต้น

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ด้านการส่งเสริมการตระหนักรู้ด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ที่อยู่อาศัยและการตั้งถิ่นฐาน (เรือนไทยใต้ถุนสูง)

ชื่อ-สกุล	นายสุขยิ่ง มูลพิทักษ์	
ชื่อที่อยู่	108 หมู่ 18 บ้านโนนกกอก ตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000	
ความสามารถ	มีความสามารถด้านที่อยู่อาศัย และการตั้งถิ่นฐาน (เรือนไทยใต้ถุนสูง)	

๒. ด้านแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการป่าไม้และที่ดิน (การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน)

ชื่อ-สกุล	นางสาวสุกัญญา พูลศิริ	
ชื่อที่อยู่	208 หมู่ 18 บ้านโนนกกอก ตำบลหนองนาคำ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000	
ความสามารถ	มีความสามารถด้านการจัดการป่าไม้และที่ดิน (การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน)	

๓. ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ระบายน้ำในไร่นา (โคกหนองนา)

ชื่อ-สกุล	นางสาวเบญจวรรณ พิมพาที	
ชื่อที่อยู่	122 หมู่ 11 บ้านนาหวาน ตำบลหนองนา คำ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี 41000	
ความสามารถ	ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ระบายน้ำในไร่นา (โคกหนองนา)	

บทสรุป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิตของเขาไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสม มีการประยุกต์ใช้มายาวนานหรือชุมชนรับมาจากภายนอก ล้วนแต่เป็น ความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์ว่าเข้ากันได้ กับวิถีชีวิตด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นความรู้สาธารณะที่คนส่วนใหญ่สามารถ นำไปใช้ได้ หากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน จำเป็นต้องมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยน ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จะต้องมีภูมิคุ้มกัน ทางปัญญาของตนเอง คือ การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีอิสรภาพทางการคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถวิเคราะห์ พัฒนาแบบใหม่ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของภูมิปัญญาของตนเองและสิ่งที่นำเข้ามาจากภายนอก เพื่อเลือกประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดและมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์